

PEŁNOMOCNIK BOGA

(Pierwsza i Druga Księga Samuela)

Nowy etap w dziejach Izraela.

Przypomnijmy sobie, że w zbiorze ksiąg historycznych Starego Testamentu można wyodrębnić pewne grupy pism. Pierwsza z tych grup obejmuje księgi: Jozuego, Sędziów, Pierwsza i Drugą Księgę Samuela oraz Pierwszą i Drugą Księgę Królewską. Współczesna biblistyka opisywanym w tych księgach wydarzeniom nadała nazwę „historii deuteronomicznej”, gdyż zawarte w nich słownictwo, jak i sposób przedstawiania wydarzeń czy interpretacji wykazują duże podobieństwo do Księgi Powtórzonego Prawa, której łacińska nazwa brzmi „Deuteronomium”. Pamiętamy również, że istotna część Księgi Powtórzonego Prawa, którą znamy jako „księgę prawa” (por. Pwt 12-26) została odnaleziona w świątyni w Jerozolimie i stała się inspiracją dla reform religijnych przeprowadzonych przez króla Jozjasza w 622 r. przed Chrystusem. Wówczas część Izraelitów, którzy z radością przyjęli odnalezioną księgę prawa, ujrzało w niej nowe źródło nadziei i siły do dalszego życia. Zapoczątkowany w ten sposób ruch odnowy religijnej i moralnej tworzyli ludzie, którzy pomimo różnych przeszkód i trudności, starali się pozostać wiernymi Bogu, a w wydarzeniach z odległej przeszłości odkrywali Boże dzieła stanowiące fundament prawdziwej religii. Przedstawiciele tego nurtu odnowy, mając do dyspozycji stare tradycje historyczne, z których wydobywali przesłanie religijne i moralne, napisali wspaniałe dzieło o dziejach Izraela, nazwane przez współczesnych biblistów „historią deuteronomiczną”. Nie znamy autorów tego dzieła, ale wiemy, że ich praca nad tą historią trwała przez wieki i brały w niej udział kolejne pokolenia. Jednak możemy powiedzieć, że ich talent literacki oraz rozległe wykształcenie w dziedzinie religijnej pozwoliły im z właściwej perspektywy ocenić i zinterpretować historię Narodu Wybranego. Kolejnym elementem teologicznie opracowanej historii Izraela są Księgi Samuela. Pierwsza i Druga Księga Samuela tworzyły w Biblii hebrajskiej jedno dzieło zatytułowane po prostu „Księgi Samuela”, co odzwierciedlało starożytne przekonanie, że autorem tych ksiąg był Samuel. Podział na dwie księgi pochodzi od greckiego przekładu Biblii hebrajskiej, czyli Septuaginty. Grecy tłumacze połączyli Pierwszą i Drugą Księgę Samuela z Pierwszą i Drugą Księgą Królewską, a składające się z czterech części dzieło nazwali „Księgami Królestw”. Oczywiście, Samuel nie jest autorem ksiąg noszących w tytule jego imię, gdyż jest on bohaterem zaledwie kilkunastu pierwszych rozdziałów Pierwszej Księgi Samuela, dlatego przyjmuje się, że księgi te zostały zredagowane przez anonimowych historyków i teologów tworzących ruch deuteronomiczny. Księgi Samuela przedstawiają epizody z dziejów Izraela dotyczące postaci Samuela, Saula i Dawida, a więc opowiadają historię ustanowienia monarchii w Izraelu. Izraelici weszli do Kanaanu, jednak muszą ciągle walczyć o utrzymanie swoich terytoriów, a w tej walce ich największymi wrogami stali się Filistyni, którzy chcieli podbić ziemię należącą do Izraela. W tej sytuacji Naród Wybrany widzi potrzebę stworzenia jednej centralnej władzy, która pomogłaby scalić

poszczególne plemiona oraz pokonać Filistynów. Przeciwko filistyńskim najeźdźcom walczył pierwszy król Izraela, Saul, a po nim walkę kontynuował król Dawid, który ich pokonał. Dawid doprowadził do zjednoczenia plemion izraelskich zamieszkujących północ i południe Kanaanu, a po zajęciu Jerozolimy uczynił z tego miasta stolicę polityczną i religijną dla całego Izraela. Rządy króla Dawida przyniosły Izraelitom okres bezpieczeństwa, pokoju i dobrobytu, który trwał aż do śmierci jego syna i następcy na tronie, Salomona.

Charyzmatyczny sędzia i prorok, czyli słowo o Samuelu.

Kanon Biblii hebrajskiej zalicza księgi tworzące historię deuteronomiczną, a w tym Księgi Samuela, do tak zwanych proroków wcześniejszych, by w ten sposób podkreślić religijny charakter tej historii. A zatem pojawienie się w Izraelu monarchii to nie tylko polityczna kwestia wyboru władcy, ale odpowiedź na pytanie, czy królem Narodu Wybranego ma być Bóg czy człowiek. W Księgach Samuela pojawia się ten problem przy wyborze na króla Saula. Rozwiązaniem zaistniałej trudności jest ukazanie ideału władcy, którym jest ustanowiony przez namaszczenie król, panujący nad Izraelem jako pełnomocnik Boga. Król Saul nie potrafił zrealizować tego ideału i dlatego został odrzucony, natomiast król Dawid jawi się jako ucieleśnienie tej idei. W tych wszystkich wydarzeniach bardzo ważną rolę odegrała osoba Samuela. Matka Samuela, Anna, która była nieplodna, prosiła Boga w sanktuarium w Szilo o syna. Na świat przychodzi dziecko, owoc Bożego miłosierdzia i pobożności matki. Chłopiec po ukończeniu trzech lat jest oddany na wychowanie do sanktuarium, gdzie zostaje powołany przez Boga na proroka. Samuel jest prorokiem i sędzią, ale przede wszystkim człowiekiem modlitwy. Jego rządy miały charakter religijny i cywilny, a ich zasadniczym celem było przyprowadzenie Izraelitów na nowo do Boga. Samuelowi trudno jest zgodzić się na żądanie ustanowienia królewskiej władzy w Izraelu, bo jest mocno przekonany, że Izrael nie jest ludem jak inne narody, a jego jedynym królem jest Bóg. Jednak, będąc posłusznym Bożej woli, staje się narzędziem w ręku Boga, namaszczając Saula na pierwszego króla w Izraelu. Kiedy z powodu niewierności w realizowaniu swojej misji Saul zostaje odrzucony, wtedy Bóg na nowego króla wybiera Dawida i namaszcza go, posługując się prorokiem Samuelem. Namaszczenie Dawida dokonuje się w Betlejem i jest ostatnim czynem prorockim Samuela. Wraz ze śmiercią Samuela kończy się pewien etap w historii Izraela, gdzie był sprawowany urząd sędziego, którego funkcje przejął król.

Mesjańska obietnica zapowiedziana królowi Dawidowi

Zasługi króla Dawida uwidoczniły się tak na płaszczyźnie społecznej, jak i politycznej. Jego troska o stworzenie stabilnego i dobrze funkcjonującego królestwa była wielka. Jednak Dawid to przed wszystkim człowiek Boży, dlatego w centrum jego historii znajduje się Boża obietnica zawarta w prorocत्वie Natana (2 Sm 7,10-16). Natan był prorokiem i doradcą Dawida, z którego zdaniem król bardzo się liczył. Proroctwo to jest Bożą odpowiedzią na postanowienie Dawida dotyczące zbudowania Bogu domu, czyli świątyni. Przez proroka zostaje królowi objawiona Boża wola, zapowiadająca, że

to nie Dawid, ale Bóg zbuduje dom Dawidowi. Mówiąc o domu, należy myśleć jednocześnie o pałacu królewskim, świątyni i potomstwie, przy czym najważniejsza część tej obietnicy dotyczy potomstwa Dawida, z którego będzie pochodził Mesjasz, określany w późniejszych prorocत्वach jako syn i odrośl Dawida. Proroctwo Natana stanowi kulminacyjny punkt Księgi Samuela i kluczowy tekst mesjański Starego Testamentu. Zapowiedzianym potomkiem Dawida jest oczekiwany Mesjasz, Jezus Chrystus, który jest zarazem Synem Bożym. Księgi Samuela pokazują, jak Bóg wkracza w życie każdego człowieka i pomimo ludzkich grzechów i słabości ustanawia swoje królestwo, czyli panowanie.